

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)
SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)
SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa W. S.
przeciwko Specjalistycznemu Szpitalowi Wojewódzkiemu SPZOZ C.
o wynagrodzenie za pracę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 września 2018 r.,
zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 kwietnia 2018 r., sygn. akt III APa (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2018 r. odrzucił skargę kasacyjną Specjalistycznego Szpitalu Wojewódzkiego SPZOZ C. (dalej SPZOZ) wniesioną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 września 2017 r. w sprawie z powództwa W. S. przeciwko SPZOZ o wynagrodzenie za pracę.

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 września 2017 r. oddalono apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w . z dnia 13 kwietnia 2017 r., mocą

którego zasądzono od pozwanego na rzecz powoda wyrównanie wynagrodzenia za pracę.

Skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik pozwanego w dniu 29 grudnia 2017 r., zawierając w niej wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej. Postanowieniem z dnia 19 lutego 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Odpis postanowienia został doręczony pełnomocnikowi pozwanego w dniu 27 lutego 2018 r. SPZOZ nie uiścił opłaty od skargi kasacyjnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu, gdyż nie została opłacona. W pierwszej kolejności Sąd drugiej instancji odwołał się do art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 300, dalej ustawa o kosztach), podkreślając w szczególności sytuację, w której pismo procesowe zostało złożone przez profesjonalnego pełnomocnika. W takim przypadku, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do opłacenia pisma został oddalony, tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. Dalej Sąd Apelacyjny wskazał, że treść art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach, w judykaturze Sądu Najwyższego, czytelnie wyłącza obowiązek wzywania strony do opłacenia środka odwoławczego. W tej kwestii należy mieć na uwadze uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., III CZP 82/16 (OSNC 2017 nr 7-8, poz. 75 - zasada prawna), zgodnie z którą w razie wniesienia przez stronę zastępowaną przez radcę prawnego (adwokata, rzecznika patentowego) skargi kasacyjnej, od której - stosownie do wskazanej wartości przedmiotu zaskarżenia - pobiera się opłatę stałą lub stosunkową, sąd drugiej instancji, po doręczeniu postanowienia oddalającego w całości lub w części wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych oraz bezskutecznym upływie terminu przewidzianego w art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach, odrzuca skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Skoro, po doręczeniu odpisu postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów od skargi kasacyjnej, skarżący nie podjął żadnych czynności, to Sąd Apelacyjny orzekł w myśl art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył pełnomocnik pozwanego w całości, zarzucając mu naruszenie art. 103 ustawy o kosztach przez odmowę zwolnienia pozwanego z obowiązku poniesienia opłaty od skargi kasacyjnej, a następnie na skutek braku tej opłaty odrzucenie skargi kasacyjnej, podczas gdy wystąpiły okoliczności uzasadniające zwolnienie z tej opłaty.

Mając powyższe na uwadze, domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i orzeczenia o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zwolnienie od kosztów sądowych powinno być stosowane w sytuacjach wyjątkowych, a w postępowaniu kasacyjnym, będącym szczególnym postępowaniem realizującym głównie interes publiczny, uzasadnione jest stosowanie zwiększonego rygoryzmu przy realizacji obowiązku wnoszenia opłat sądowych. Podmiot ubiegający się o zwolnienie od kosztów sądowych jest zobligowany nie tylko przytoczyć fakty przemawiające za uwzględnieniem wniosku, ale również spoczywa na nim ciężar ich wykazania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., V CZ 69/16, LEX nr 2165602).

W sprawie kwestia zasadności zwolnienia pozwanego z obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej została rozstrzygnięta przez Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 19 lutego 2018 r. Jednak rozpoznanie zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej obejmuje także, na wniosek strony, kontrolę postanowienia tego sądu o oddaleniu jej wniosku o zwolnienie od tej opłaty (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2015 r., IV CZ 57/15, LEX nr 1962546). Postanowienie o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych - jako niekończące postępowania w sprawie - nie jest bowiem zaskarżalne zażaleniem (art. 394¹ § 2 k.p.c.). W tej mierze należy odwołać się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., II PZ 34/17 (LEX nr 2488665).

Zawężając dalsze argumenty, w zażaleniu pełnomocnik skarżącego wniósł o skontrolowanie przez Sąd Najwyższy niezaskarżalnego postanowienia Sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, mimo że nie

powołał w tej kwestii podstaw prawnych. Stąd przypomnieć należy, że umocowanie do takiego żądania wynika z art. 380 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., a nie z treści art. 103 ustawy o kosztach sądowych. Kontrola wspomnianego postanowienia nie jest jednak możliwa, ponieważ postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 lutego 2018 r. nie zostało uzasadnione. Nie jest to oczywiście pierwotna wada, lecz w sytuacji, w której w obecnie podlegającym kontroli rozstrzygnięciu Sądu Apelacyjnego nie znalazły się jakiegokolwiek ustalenia i rozważania co do sytuacji majątkowej skarżącego, w szczególności co do podnoszonych przez niego we wniosku o zwolnienie argumentów, to odrzucenie skargi kasacyjnej jest co najmniej przedwczesne.

Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony w toku postępowania sądowego jest rozpatrywany z uwzględnieniem okoliczności dotyczących sytuacji majątkowej wnioskodawcy w chwili jego złożenia, sąd nie jest też związany poprzednimi rozstrzygnięciami w przedmiocie zwolnienia od kosztów, wydanymi na wcześniejszych etapach postępowania. W postępowaniu zażaleniowym strona może jednak powołać się na nowe okoliczności i środki dowodowe, obrazujące jej sytuację materialną, które nie były jej znane wcześniej. Takie dowody skarżący przedstawił w zażaleniu. Sąd Najwyższy wskazywał wielokrotnie, że w sytuacji, w której we wcześniejszych fazach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów sądowych, to odmowa zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, że sytuacja majątkowa skarżącego uległa w jakimś aspekcie poprawie (zob.: postanowienia z dnia 13 lutego 2015 r., II CZ 91/14, LEX nr 1656484; z dnia 27 listopada 2013 r., V CZ 61/13, LEX nr 1421826; z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 12/13, LEX nr 1360358; z dnia 14 października 2005 r., III CZ 77/05, LEX nr 187054).

W zakres kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy nie wchodzi merytoryczne rozpoznanie wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, a jedynie kontrola, czy odmowa zwolnienia od kosztów sądowych była uzasadniona. Uchylenie zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie oznacza, że zdaniem Sądu Najwyższego skardze tej powinien być nadany bieg, mimo nieuiszczenia należnej opłaty od niej, a jedynie, że Sąd Apelacyjny przed odrzuceniem skargi powinien był dać wyraz ocenie stanu majątkowego skarżącego,

w szczególności przesłanek zwolnienia go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym w kontekście podnoszonych przez skarżącego okoliczności dotyczących jego sytuacji majątkowej. Brak uzasadnienia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych uniemożliwił kontrolę w ramach postępowania zażaleniowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2017 r., I UZ 22/17 (LEX nr 2389594). Nie można też zapomnieć, że w sprawie już Sąd pierwszej instancji (postanowienie z dnia 23 maja 2017 r.) zwolnił skarżącego od opłaty od apelacji, a Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 7 czerwca 2018 r. zwolnił go od opłaty od zażalenia w całości.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.